

15. SPOMIENKY RODÁKOV

Spomienky v snoch

V živote každej inštitúcie, štátu, mesta či dediny sa vyskytujú určité obdobia, ktoré sa zvyknú nazývať prelomové, respektive z historického hľadiska majúce dôvod na oslavu a zhodnotenie určitých vývojových etáp. Konštatujem, že v roku 2012 sme k tomuto bodu dospeli aj my, obyvatelia Dolného Dubového. Aký je pohľad nás súčasníkov na predchádzajúcich 750 rokov? Je z dnešného hľadiska čo hodnotiť? Možno si ani my, súčasní DUBOVČANIA nevedomujeme, čo všetko naši predkovia a významní dubovskí dejatelia zanechali vo svojich potomkoch, a teda aj v nás. Som presvedčená, že ostala v nás zakódovaná myšlienka usilovnosti, pracovitosti, rozvážnosti a vzájomnej tolerance. Z historických prameňov Dolného Dubového jasne vyplýva, že naši predchodcovia kráčali vždy hore po pomyselných schodoch, vzdelávali sa tu i tu dobu pre nich dostupným prostriedkami, čerpali zo skúseností predchádzajúcich generácií a zdolávali prekážky bežného života, a tým nám pripravili zdravý základ, na ktorom my môžeme bezpečne stavať. Skláňam sa pred ich jednoduchosťou a prirodzenou múdrosťou. Robím to vždy, keď sa do rodnej dediny vraciam, keď prekročím hranice nášho chotára. Ale aj vtedy, keď opúšťam okolie našej krásnej a pre mňa nezabudnuteľnej rodnej dediny.

Od môjho „odchodu,“ ktorý sa pre mňa našťastie nikdy nestal trvalým, a bol vnuteným štúdiom a neskôr sobášom, uplynulo 56 rokov. Spomienky z tohto obdobia zachádzajú aj do nie veľmi príjemnej etapy 50. rokov, ktoré boli poznačené celkovou politickou atmosférou, ktorá vyústila do združštenia dediny a prenasledovania kulakov ako nepriateľov socializmu. Dotýkalo sa to aj mnohých majetnejších dolnodubovských rodín. Išlo o rodinu Jozefa Remenára (vlastníka majera), Jána Horvátha (Majerského), Čapkovíčovcov (Buchárovcov), Svitekovcov (Lenušovcov) vrátane mojich rodičov, teda Tarabovcov. Nechcem a ani mi neprichodí hodnotiť, či nedajbože rekrimovať toto obdobie určitého politického kvasenia. Bola som vtedy prímáďa a dnes pristará na to, aby som to robila. Aj dnes s odstupom času je ťažko v mnohých javoch tej doby sa orientovať, ak človek nechce upadnúť do nežiaducich vízií. Nie je to ani účelom tohto súboru spomienok, ktorého cieľom je vyzdvihnúť a podať môj pozitívny pohľad na ľudské, teda človečie dimenzie obyvateľov Dolného Dubového.

Za toto obdobie v Dubovom vyrástli a sa vystriedali viaceré generácie, ktoré Dolnému Dubovému zabezpečovali a zabezpečujú trvalý pokrok. Ja sa však vrátim k tej mojej dobe, resp. k obyvateľom Dubového, ktorých som najlepšie poznala a ostali mi v pamäti a spomienkach dodnes. Žili sme tu ako jedna veľká rodina, ktorej členovia sa z času na čas poharkali, ale nie smrteľne vážne a nie nahlo. Súdržnosť bola potrebná aj preto, že každý jeden člen „dolnodubovskej rodiny“ si bol vedomý, že toho druhého môže kedy-tedy potrebovať a že správy o jeho správaní sa budú sa šíriť ústnym podaním aj v nasledujúcich generáciách, či už v pozitívnom smere alebo v úsmevných príhodách a nedajbože ako odstrašujúci príklad. Takmer rodinná súdržnosť Dolnodubovčanov sa prejavovala nielen vo chvíľach radosných, ale aj vo chvíľach smútku, keď dedina odprezdávala na večný odpočinok svojho rodáka. Bolo absolútnou samozrejmosťou, že sa tohto aktu zúčastnil takmer každý, vrátane nás detí. Spomínam si, že sme sa niekoľkokrát denne chodili s mŕtvym rozlúčiť (neviem prečo sa tomu hovorilo „opáčiť“). Keďže v dedine neexistoval dom smútku, zomrelý bol vystavený 2-3 dni doma. Iba sa upravila tak, že sa zatiahli špalety

(rolety), bielym plátnom sa zakryli zrkadlá a hodiny. Svetlo vydávali iba sviečky, ktoré pri zosnulom horeli po bokoch križa. Každý, kto sa prišiel s mŕtvym rozlúčiť (vrátane nás detí), pokropil mŕtvulu kláskami alebo vetvičkou kručánu namočenou vo svätenej vode. Touto prirodzenou cestou nás učili, že život sa raz skončí. Ubezpečujem všetkých súčasníkov, že my, deti, sme nemali z tohto aktu žiadnu traumu, ako sa to teraz často združňuje. Naučili sme sa tešiť a plakať spoločne.

Obdivuhodná bola schopnosť tohto málo dedinského celku pomôcť v núdzi, teda vtedy, keď bolo treba niečo opraviť. Dnes môžeme iba s nostalgiou spomínať na mnohých zručených dolnodubovských remeselníkov, ktorí odbremenovali našich rodičov od starosti, čo s tým, keď sa niečo doma pokazilo. Ak sa doobeda na poli niečo otúpilo alebo bolo treba niečo nakovať, tak cez obed v priebehu hodiny to „kovačov Tibor“ (Gádoši) opravil. Z dnešného hľadiska takýto servis sa zdá byť neskutočný. Podobne to bolo s kolárskymi prácami, kde dominoval Jožo (Kováčov) a Dominko (Etelkin). Opravenie topánok takmer na počkanie bolo samozrejmosťou pre strýčka Šustrového (Franca Krajčoviča). Ušitie školskej tašky, ktorá vydržala osem rokov detského zaobchádzania, teda pohadzovania, a bola po celý čas moderná, nerobilo problém ani strýčkovi Jožovi Choreňovi. Tetička Uliša (Hrčková) bola majsterkou pri predkresľovaní motívov na zásterách, obrusoch, plachtách či „firhangoch.“ Kto by si pri tejto príležitosti nespomenul na strýčka Štefana Tarabu, ktorý bol dlho jediným mäsiarom v dedine. Neskôr sa tejto funkcii zhostil Matúš Horvatovič (Mackov). Vychýreným majstrom elektrikárom bol Štefo Minárov (Gajarský). Keď sa mu ako samoukovi niečo podarilo opraviť, tak zvykol povedať: Ako som sa taký múdry mohol narodiť? A práve toto „konštatovanie“ zostalo aj v mojej rodine trvalou a často sa opakujúcou spomienkou na neho. Známu cukrárku nielen v Dubovom ale aj v okolí sa stala Valika Horváthová (Kajmová). Spomínam tiež na šikovné dubovské krajčírky – Cilku Žigrayovú (Melúchovú), Irmu Vrabcovú (Čizinskú) a tetu Annu Hrčkovú (Orechárovú), ktoré z nás robili „módne“ ikony. Obdivovala som ich, pretože nikdy to nemohli byť dva rovnaké modely šiat, blúzok alebo sukien, pretože medzi tými niekoľkými dievkami by to bolo ihneď poznať. Do dubovského kolortu päťdesiatych rokov patrilo aj oznamovanie noviniek bubnovaním. Známym našim konšelom boli strýčko Hrčkov (Jožo Ulišin), ktorého oznamy, príkazy a zákazy dodržiavali všetci DUBOVČANIA. Ba prenieslo sa to aj k nám domov. Pamätám si, že naša babička pri akýchkoľvek protestoch proti jej rozhodnutiu mi povedala: Elenka, bude tak ako bubnovali! Presnené doľudskej reči to znamenalo, že platilo to, čo ona povedala a všetky moje výhrady boli absolútne zbytočné. Snažím sa to uplatniť aj vo svojej rodine, ale priznám sa, že nie vždy sa mi to podarí. Tí, čo ma majú poslúchať, mi oponujú, že hlásenie rozhlasu neplatí, pretože v televízii to hlásili ináč!

Keď som hľadala vhodný názov pre moje spomienky na rodnú dedinu, nenašla som vhodnejší názov ako *Spomienky v snoch*. Prečo tento názov? Pretože každý človek o niečom sniva. Sny sú nielen o tom, že chceme niečo dosiahnuť, ale aj o tom, čo by sme si priali, aby sa stalo, resp. vrátilo späť, aj keď vieme, že je to nereálne. V mojich snoch veľmi často a veľmi rada spomínam na všetkých, ktorí ma sprevádzali od narodenia. V snoch vidím nielen mojich starostlivých rodičov, ale aj všetky babičky, dolnodubovské tetičky a strýčkov – tak sme ich „mami“ volali. Zamýšľam sa nad ich nedefíny popoľudňajšími posedeniami (inokedy na to nemali čas) pred niektorým domom, či už na hornom alebo na dolnom konci dediny. Tieto stretnutia familiárne volali „rady.“ V úsiah mi znie otázka mojej strýanky – Štefíny Tarabovej, ktorá spod brány kričala na moju mamu:

„Sidka, ná, nejdeš neská do rady?“ Odpoveď bola promptná: „Ná, Štefinka idem, len si vezmem šamlik.“ Za tým nasledovala otázka: A je tam už Albina (teta Jursová), Gabalečka (teta Horváthová), Anna Minárová (Gajarská), Fila Karikíná (Remenárová), Rozina Vrabcová (Žigrayová), Kata Jursová, Jozefa Jursikova (Kočánová) a Saloma Peškiná (Čapko-čiová)? Po kladnej odpovedi „frísko“ sa prehodila nedeľná zásterka, zobralo sa niečo do vačku, ktorý bol umiestnený v prednej časti sukne pod zásterou a posedenie, ktoré by sme dnes nazvali relaxom, sa mohlo začať. V takejto „rade“ sa preberali vždy „velice“ aktuálne celotýždňové udalosti. Začalo to pracovnými, čo kto celý týždeň robil a samozrejme koľko roboty ich ešte čaká urobiť. Toto bola absolútne nevyčerpateľná téma rozhovorov, pretože pokiaľ mi pamäť siaha, tak robota v Dolnom Dubovom sa neskončila nikdy a určite je odložená aj pre ďalšie generácie. Po vyčerpaní tejto témy sa nebadane prešlo na riešenie celodenných problémov, ktoré spočívali v tom, že sa prebralo, kto s kým „chodí.“ kto je v „druhom“ stave, čo sa odohralo v „šenkú,“ kto umrel, akú mal truhlu, koľko vencov, kto „najväc nariekal,“ či bolo na pohrebe „dost ľudí“ a pod. Samozrejme sa nezabudlo mimochodom spomenúť, kto mal čo obliečené v kostole, kto bol „najväc pristroyený“ (v dnešnom poňatí kto bol „in“), Myslím si, že až k dolnodubovským „radám“ siahajú korene dnešnej televíznej relácie Eriky Judinovej. Som však presvedčená, že tieto „stretnutia v rade“ ju dokonca predstihli, pretože sa diali v „sečkej“ počestnosti. V súvislosti s tými „radami“ ma vždy napadne úsmevná spomienka na to, ako sme my, deti, museli „demonštrovať“ svoje dobré vychovanie tým, že keď sme išli okolo „rady“ okrem pozdravu, čo bolo absolútneho samozrejmostou, sme sa vždy opýtali: „Ná, čo robíte?“ Táto otázka padla aj vtedy, keď bolo nad slnko jasnejšie, že nerobia nič. Odpoveď bola tiež vždy rovnako zaujímavá: „Ná ništ, dzievca, len tak sedzíme.“ Bez tejto konverzácie by bolo ohrozené naše dobré „vychovaní“ a dostali by sme sa do reči. Určite by niektorá z nich utrášila – „Nuž, čo je to za mater, keď to dzievca sa ani pozdravít nevie?“

V zimnom období počas dlhých večerov pri „drápaní péra“ alebo vyšívani „záster, či obrusov“ sa mohlo v podobných konverzáciách, ak boli na letných posedeniach, pokračovať. Veselé boli aj fášiangy a my doma sme sa na to osobitne tešili. Pozvali sa budúci ženci, aby sa pojednala žatva. Bohužiaľ, nespomeniem si na všetkých. Pamätám si iba na tetu Luku Dobiášovú s manželom Jožkom a ich deti Marku a Janka. Z Bátor prišla rodina Janičeková. Pre nich sa pripravila hostina ako na hody. Okrem mäsa sa napiekli šišky, fánky a strávilo sa príjemné posedenie pri novom vlnku a harmonike, na ktorej hral Janiček mladší. Samozrejme veselá nálada prilákala všetkých okolitých susedov a zábava trvala do neskorého večera. To už bolo pre nás smutnejšie, pretože deti museli ísť o ôsmeho do školy. Zábava a veselá nálada bola aj pri pochovaní basy a pre nás deti aj na škarédu stredu, kedy chodili po dedine maskary. Nedá mi nespomenúť Anabály, ktoré sa konali v prírode vedľa Ambrózov na tzv. Kapusnici, alebo hodové zábavy Pod zeleným pred šenkom. Myslím si, že Američania, ktorí v súčasnosti praktizujú „Garden party,“ to od nás Dubovčanov odkukali a ani si nepýtali povolenie na reprízu, ba vlastne nám ani nič za originalitu nezaplatili. V ničom nezaostávali ani zábavy hasičské, regrútske, mazácke, hodové, maskarné plesy alebo ktorkoľvek iné. Do tanca väčšinou hrala cigánska kapela, neskôr rôzne dixielandové skupiny z okolitých dedín. V jednej z nich hral na saxofón aj Václav Šurina, neskorší manžel Zuzky Tarabovej. Tanečný priestor v šenkú tvorila naočejovaná podlaha o rozlohe asi 5 x 5 metrov. Dookola však sedeli, prípadne stáli naše mamy, tetičky a babky, ktoré tvorili dievčuku časť zábavy, a museli všetko „vidieť“ a mať pod kontrolou, takže tanečná plocha sa ešte značne zúžila.

Pre dievčatá bol vyhradený jeden kút, kde sme postávali vystavené na milosť a nemilosť potencionálnych tanečníkov s vnútornou dilemou: príde alebo nepríde. S prvými hudobnými taktami sa všetko rozriešilo a každý mládenc sa ponáhľal, aby sa mu tá jeho ušla. Tancova- lo sa aj na každej svadobnej zábave, aj keď sme neboli priamymi účastníkmi swadby. Krátko pred polnocou slobodné dievčatá odpredvádzali mladu nevestu zo zábavy pevno a dedinu sa niesla vždy tá istá, ale prekrásna pesnička: „Vyďala mamička, vyďala čerečku, vyďala ju cez pole, keď ju vyďávala tak jej povedala nechodievaj viac ku mne...“

Nedá mi v tejto časti nespomenúť na krásne dubovské ženské kroje, ktoré sa držali zásady, že čím širšie tým krajšie. Dosahovalo sa to nielen krojeniu, v spodnej časti vyšívanou zásterou a sukou, ale aj množstvom (4–6 kusov) snehobielych naškrobených spodníc. Zaujímavá bola tiež reakcia žien na „módne novinky.“ Ak sa u jednej dubovčanky objavil nejaký nový kus odevu (zástera z tesilu, blúzy z krimpľnu, či šafolové ručníky), tak v priebehu pár týždňov to museli mať všetky ženy. Veľmi krásny bol pohľad na to, keď sa na výročné sviatky v kostole objavili vydaté ženy v plyšových zásterách a sukniach s bielym ručníkom, ktorý bol bohato vyšívaný výrezovou technikou. Slobodné dievky im kontrovali v prenádherných, zlatom vyšívanych oplekách, rukávcoch, lajbliku, ktoré dopĺňali všakovako ozdobené maľe. Pred očami mám vtedajšie dubovské krásavice – Jojku Remenárovú (Vyskočovu), Ferku a Vilku Svitekovic (teda dzievky Lenušové), Štefku Čapkočiovú (Cichú), Irmu Žigrayovú (Vrabcovú), Marku Pipcovu, Marku Fandlovú a mnohé ďalšie, na ktoré si už nespomeniem. V súvislosti s nedeľnou návštevou kostola panovali určité nepísané pravidlá aj v obliekaní. Najslávnejšie šaty sa do kostola obliekli na prvú nedeľu v mesiaci, iné na druhú, tretiu a štvrtú. Samozrejme, že to, čo sa nosi do kostola, nikdy sa neobliekalo na robotný deň. Na „roltu,“ teda do roboty naši muži predkovia nosili výlučne šaty z prírodných materiálov (bavlna a ľan).

Ale život v našej dedine vôbec nebol len o zábave a posedeniach. V čase od jarných „robot,“ cez pretrhávanie a okopávkú repy, žatvu, mlatbu, až po jesenné práce robil každý, kto mal ruky a nohy, vrátane detí. A vôbec sa to nepovažovalo za niečo mimoriadne, niečo ešte za vykorisťovanie detí. Do pretrhávania repy prišli aj tí, ktorí pracovali v meste, a tak sa „dzilínia, dázilínia, čerence či lúly“ hemžili Dolnodubovčanmi, ktorí jeden pred druhým naháňali jednotky. Nemyslím tým školské, ale tie, za ktoré dostávali horibilnú sumu, t. j. 5-7 korún za jednu jednotku. Za deň ich pri dobrej výkone zarobili možno aj päť. Vykonat túto robotu bola nutnosť, pretože okrem „bohatej“ finančnej odmeny im boli pridelené záhumienky, na ktorých mohli pokračovať v úmornej práci. Nikto sa z nich však nepridával. To iba, my, príselci (to sú tí, ktorí pracovali alebo študovali v meste a prišli na „nútené“ práce domov) na to nikdy nezabudneme. Ešte aj dnes mám pred očami od horúčavy trasúci sa vzduch nad nekonečne dlhými riadkami drobnej repy, zodráté kolena, bolestivý chrbát a príhovor mojej mamy: „Elenka, ponáhľaj sa, lebo si ľudie budú myslieť, že si darebná.“ Pri spätnom pohľade musím konštatovať, že to malo značný výchovný dopad. Do života som si odniesla obraz tejto dubovskej pracovnosti, ktorý ma motivoval a spravidla celou mojou profesionálnou kariérou.

Príhody pracovných a veselých bolo veľmi veľa, nedajú sa všetky napísať. Ale pre- sa za určité situácie vrhli do pamäti hlbšie, niektoré spomenky sú letnejšie a na tie ne- príjemné chcem zabudnúť. Pár spomienok chcem však vspomenúť tým, ktorí medzi nami už nie sú. Sú to predovšetkým pani učiteľka Halasová a pani riaditeľ Halás, ktorí nás naučili v jednotriedke (vyučovali sa spolu ročníky 1.-5.) písané rievky a vstúpovali nám radost

z poznania nového a hrdosť na to, čo vieme, ale aj na tradície, ktoré vzišli z predchádzajúcich dolnodubovských generácií. Za to im vďačím nielen ja, ale aj moji spolužiaci – Ferko Horváth (Gabalec), Helena Gajarská, Cilka Krajčovičová (Sustrová), Anna Horváthová, Vilko Hřečka (Frolov), Gusto Peško, Valika Čapková (Kajmová), Emil Kolenič, Anna Behulová (Zábojníková) a Oľga Štepková. Prežili sme spolu nielen čas strávený v škole, ale nezabudnuteľné sú chvíle prežiť v potoku pri pasení husí. Tento čas sa už nikdy nevráti aj preto, že vlastne dnes pažiť v tejto podobe neexistuje. Okrem toho dnešné generácie detí nemajú čo páť, pretože dnes málokto v dedine chová husi a jednak aj preto, že z pažíte je jedno veľké smetisko, čo mi je nesmierne ľúto. Dnešné generácie detí sú tak ochudobnené aj o zážitky z „*napísania*“ husi na strniškách a skrývačiek v križoch (1 križ predstavoval do križa uložených 20 snopov raží, žita alebo jačmeňa).

Ďalším pre našu výchovu dôležitým človekom bol pán páter Horvátk. Na hodinách náboženstva nám nenútenou formou vštepoval zásady katolíckej viery a z nej vyplývajúceho správania sa každého z nás v bežnom dennom živote. V neskoršom veku pre mňa nezabudnuteľné sa stali jeho nedeľné kázne a jeho schopnosť podchytiť mladých ľudí z zapáľiť ich pre dobrú vec tak, aby si to pamätali a v živote sa aj podľa toho riadili.

A úplne na záver. Začínala som spomienky so smami, v ktorých som si postupne spomínala na tých, s ktorými som prežila určitú etapu života. A aký je môj posledný sen? Dúfam, že aj ten sa splní. Prajem všetkým Dolnodubovčanom, hlavne mladým, aby nezažili na svojich predkoch, ktorí tu v usilovnej práci a skromnosti zanechali kus seba samých, aby počúvali tých, ktorí im radu môžu dať, pretože skúsenosti sú najlepšou školou života. Mój sen je, aby Dolné Dubové bolo obcou, na ktorú budú hrdí nielen súčasní obyvatelia, ale aj celé nasledujúce generácie, aby sa obyvatelia mali dobre, aby sa sem rodaci radi vracali aspoň tak, ako sa sem rada vraciam ja, aby mali v dobrom na čo spomínať tak, ako spomínam aj ja po päťdesiatich rokoch.

To Vám zo srdca žela
Prof. MUDr. Gabriela Nosáľová, DrSc.,
pre Dubovčanov Elenka Tarabová.

U nás v Dolnom Dubovom

Hovori sa, že človek má domov tam, kde pozná mená na hroboch. Také miesto je v mojom vedomí len jedno – Dolné Dubové. Ten vzácny domov mi tam vytvorili moji rodičia, učiteľka na miestnej malotriedke. Učiteľské posty v tejto dedinke dostali ako svadobný dar od školského inšpektora Švoňavu. Rozhodnutie prijať toto miesto do konca života neofutovali. Našli tu priestor, v ktorom strávili celú svoju profesionálnu kariéru. Cítili sa tu doma a dedina ich prijala za svojich.

Prvým školským bytom bola pôvodná stará fara Jozefa Ignáca Bajzu. Pravdepodobne som jediný človek, ktorý sa v tejto fare, kde je dnes Bajzova pamätná izba, narodil.

Aj keď už viac ako polovičku života žijem v Trnave, zostala som Dubovankou. Jedinečné chvíle detstva, istota rodiny, vzácné kamarátstva zostanú v mojom srdci a myslí navždy. A tak sa mi dodnes často stáva, a ľudia ma pre to opravujú, že začínam rozhovory slovami: „A u nás v Dubovom...“

Je mi veľmi ľúto, že dnešné deti už nezažijú takú krásnu mladosť ako my. Predovšetkým sa nenávratne zmenila krajina. Míznu ovocné sady a aleje, nikto nestavia hate na potoku, kde sme skákali hlavičky, na strniškách sa už nepasú husi. Pri dnešnej premávke si už ťažko predstaviť kídle detí, ako sa celé prázdniny preháňajú po širokom okolí až po Dobrú Vodu. Viem, že dnešné deti majú svoje vlastné hry a iné možnosti, ako sme mali my, ale ich životný priestor sa rozšíril a cesta do Trnavy už nie je pre ne dobrodružstvom. O to som radšej, že spoločenský život v obci neupadá a hľadá si nové životaschopné formy. Pri svojich návštevách rodnej dediny s radosťou pozorujem zdravý lokalpatriotizmus, ktorý má oporu nielen v materálnej, ale aj spoločenskej a kultúrnej sfére života.

S odstupom už neviem presne posúdiť, či sa zachovala najväčšia hodnota dediny, ktorú mám navždy uloženú v duši ako klenot. Boli to takmer rodné vzťahy všetkých obyvateľov, ktorí sa navzájom bez výnimky poznali. Keď sa na hody zapli všetky trúby a vyleteli poistky, aj malé deti vedeli, že treba utekať za ujom Minárov (Gajarským). Pri obraní hrozna a prešovaní nám ochotne asistoval ujo Taraba. Keď som pri naháňackách vyhladla a mala som to bližšie ku Kocánovým, teta Jozefka ma usadila k stolu ako svoju. Takisto nič nemohlo prerušiť priateľské vzťahy môjho otca s pánom farárom Horvátkom a vzájomné návštevy pri oslavách menin či narodenín. Mama zas pri svojej práci a krúžkoch s deťmi vždy mala koho požiadať o pomoc pri nákupoch. Nemali sme sice v obci žiadnu pokrvnú rodinu, ale nikdy sme to tak nebrali, pretože rodinou nám bola vlastne celá dedina. Dolné Dubové oslavuje 750. výročie prvej písomnej zmienky. Želám svojim rodákom, aby aj oni mali vždy srdce plné krásnych spomienok na dedinu a ľudí v nej, nech sa ocitnú kdekoľvek na svete. Pretože to je to najkrajšie vysvedčenie nie pre akési ulice, stromoradia a domy, ale pre tých, ktorí v nich žijú.

Mgr. Jana Škreková, rod. Halásová

Spomienka na malú obec bez ulíc

Detstvo som prežil v dedine Dolné Dubové pri Trnave. V malej dedinke, v ktorej odjakživa, čo si pamätám, žilo plus minus 750 duší. Dolné Dubové je naozaj jedna z menších slovenských dedín, ktorú na obyčajnej mape Slovenska (mierka 1:1000000) nenájdete. V Dolnom Dubovom (nemôžem písať len v Dubovom, pretože 3 km „od nás“ je Dubové Horné) ne nájde návštevník názvy ulíc, iba čísla domov, pričom najvyššie bolo pred rokmi tuším 224. Jednoducho sme malá dedina a basta. Ani jeden z Dolnodubovčanov sa kvôli tomu zo spánku nebudil a nebudil. Skôr to všetci odjakživa brali s rezervou a potrebným nadhľadom.

„Môžem poprosiť Vašu adresu?“ pýtali sa ma raz za čas na rôznych úradoch. „Dolné Dubové 203.“ odpovedal som. „A ulica?“ spytovali sa takmer zakazým úradníci. „My ulice v Dolnom Dubovom nemáme, len čísla domov.“ znela väčšinou moja odpoveď. Nie vždy to chápalí, mysleli si, že okres Trnava začína a končí Trnavou. A toto Jaslovskými Bohunicami kvôli atómke. Inak som však na úradoch jednoducho odpovedať nemohol. I keď... Neoficiálne názvy ulíc v „mojej“ rodnej dedine existujú. Sú však súčasťou dolnodubovskej neoficiálnej hantríky, známej len obyvateľom dediny. Úradníci by ich nezobrali, napriek ich hlboké dedinskej poetike...

Pokiaľ si dobre pamätám, tak naša dedina bola rozdelená na „Horný koniec“ a „Dolný koniec.“ Ja som žil na Horném konci, na ulici „Pri šenku.“ „Naša“ ulica bola malá, spolu na nej bola a doteraz je 7 domov. Ak by ste do Dolného Dubového prišli od Trnavy, tak „naša“ ulica je prvá vľavo. Ulica prvá vpravo sa neoficiálne volala poeticky „Ulička.“ Nevieť prečo, oproti „našej“ ulici bola veľkým bulvárom. Ale všetci ju tak volali – jednoducho „Ulička.“ Hlavná ulica v strede dediny pri hlavnej ceste sa neoficiálne volala „Hlavná.“ Nič kreatívne, beriem. Ale efektívne to bolo, pretože len jedna hlavná cesta pretínala našu dedinu. Skoro na konci sa z „Hlavnej“ dalo odbočiť ku kostolu, tá ulica sa volala celkom logicky „Pri kostole.“ Ďalšia ulica v Dolnom Dubovom mala takisto celkom logický neoficiálny názov „Pri cintéri.“ Tu tiež nemusím asi vysvetľovať, podľa čoho (akého miesta) bola pomenovaná. Len podotknem, že keď som cez ňu prechádzal najmä v neskoršiu nočnú hodinu, tak som mal od strachu srdce v nohaviciach a radšej som ju sprintom prebehol. Každý tieň pre mňa totiž predstavoval ducha... Posledná vážnejšia ulica v Dolnom Dubovom neoficiálne niesla hrdý názov „Čerence.“ Jeho pôvod vraj bol v čerešniach, ktoré onehdy v minulosti tvorili dominantu tejto ulice. Čerence sú asi najďalej od „centra“ Dolného Dubového (to znamená do obchodu či šenku bolo treba chodiť na bicykli), čo obyvateľov tejto dedinskej časti vedelo vždy vzpružiť a čo sa lojalita k svojej ulici týka, boli v našej dedine asi najlepším príkladom...

A ešte na jednu ulicu som zabudol. Za socializmu bola ulicou duchov, pretože na nej nebol ani jeden dom a nebolo tam ani verejné osvetlenie. Takisto ako ulica „Pri cintéri,“ aj ulica „Na záhumniach“ bola pre mňa v noci strašiakom. Ak som ňou mal v noci prejsť k babke, volil som radšej osvetlenú paralelnú „Hlavnú“... Teraz sa situácia „Na záhumniach“ mení, parcely sa zmenili na stavebné a rastie na nej jeden domček za druhým. Už aj osvetlenie na nej majú! Samozrejme, tieto neoficiálne názvy ulíc ľudia mimo našej dediny nepoznali, orientovali sa len podľa čísla domov. Ak to číslo nevedeli, tak to mali pomerne ťažké. Veď si len zoberte, že by ste v Dolnom Dubovom hľadali Horváthovcov, a nevíete číslo domu. Pritom v našej dedine býva Horváthovcov – menovcov (s väčšími či menšími rodinnými väzbami) minimálne päť rodín! Alebo Jozef Bednár – tak s týmto menom a priezviskom sme žili v našej dedine traja. Stávali sa potom aj kuriózne prípady:

„Jozko, mám tu list na Tvoje meno, ale bez čísla domu. Je to pre Teba, alebo veľkého Jozka?“ pýtala sa v takom prípade poštárka. „Veľkým Jozkom“ pritom myslela môjho otca. A ak to prípadne nebolo ani pre „veľkého Jozka,“ mohlo to byť ešte pre „druhého Jozka,“ nášho menovca (rodinného príslušníka) zo stredu dediny... Napriek tomu, že oficiálne sme boli a stále sme (rozprávam my, aj keď v Dolnom Dubovom už dlhšie nebyvám – srdcom z neho totiž nikdy neodidem) dedinou „bez názvov ulíc,“ hrdošti nám tento fakt neuberal. Naopak, aj z maličkostí sme sa vedeli tešiť...

Napríklad, keď Lasica a Satinský vo svojej divadelnej hre Náš priateľ René spomínali aj názov našej dediny Dolné Dubové, veľa ľudí – nezainteresovaných divákov – nechápalo, respektíve im ten názov ušiel. My sme však vedeli, koľká bije. Každý Dolnodubovečan dobre vedel a vie, že prvý slovenský román René mládenca prichody a skúsenosti napísal Jozko Ignác Bajza práve počas svojho pôsobenia na fare v Dolnom Dubovom. Takže svojím významom až taká malá obec vlastne ani nie sme, nie?